

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Δευτέρα 7 Ιανουαρίου 2019
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίου, Υπέρ Μαντιθέου, 1-3¹

Εἰ μὴ συνήδη, ᾧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι. ἀξιῶ δέ, ᾧ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὖνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ [παρὰ] τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον οὐδ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

¹ Κωνσταντῖνος Ι. Δάλλκος Χρῖστος Ι. Δάλλκος Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπονόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, *Ρητορικά κείμενα Β λυκείου*, Ο.Ε.Δ.Β, σελ. 82

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων σημειώνοντας την ένδειξη **Σωστό ή Λάθος** σε καθεμιά από αυτές (Μονάδες 6).

- i.** Στη φράση «πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον» ο Μαντίθεος δηλώνει την ευγνωμοσύνη του προς τους κατηγορούς του.
- ii.** «ἡγοῦμαι γὰρ...εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστήναι»: Ο Μαντίθεος θεωρεί ότι η απολογία για τις ιδιωτικές υποθέσεις είναι περιττή.
- iii.** «καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος»: Ο Μαντίθεος με αυτά τα λόγια εκφράζει τη βεβαιότητά του ότι κάποιοι συμπολίτες του έχουν εχθρικά αισθήματα απέναντί του.
- iv.** «τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι»: Ο Μαντίθεος αναφέρεται στην αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα.
- v.** Ο Μαντίθεος θεωρεί ότι η απόδειξη του δημοκρατικού του ήθους είναι στοιχείο αρκετό για την επικύρωση της εκλογής του.
- vi.** Η φράση «πρώτου δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον οὐδ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας» αποτελεί το κατηγορητήριο σε βάρος του Μαντίθεου.

A2. Να καταγράψετε δύο φράσεις του αποσπάσματος, με τις οποίες ο Μαντίθεος υπαινίσσεται ότι οι κατηγοροί του είναι συκοφάντες. (Μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. Να σχολιάσετε με συντομία τις φράσεις του κειμένου: «ὦ βουλή», «ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος».

Μονάδες 10

B2. Γιατί ο Μαντίθεος κρίνει απαραίτητο να αποδείξει ότι «περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ [παρὰ] τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν»;

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(ε)

B3. Να συνδέσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β.

ΣΤΗΛΗ Α΄

1. Πλάτων
2. Πρόθεσις
3. Δικανικός
4. Γοργίας ο Λεοντίος
5. Μαρτυρική κατάθεση
6. Ισοκράτης
7. Κλεψύδρα
8. Δημοσθένης
9. Πανηγυρικός
10. Ενθύμημα

ΣΤΗΛΗ Β΄

- α. θεωρείται ο επιφανέστερος ρήτορας συμβουλευτικών λόγων
- β. τονίζει την παιδευτική αξία της ρητορικής
- γ. αρνείται να χαρακτηρίσει επιστήμη ή τέχνη τη ρητορική
- δ. καλλιέργησε την πολιτική και ιδιαίτερα την επιδεικτική ρητορεία
- ε. βραχυλογικός συλλογισμός
- στ. σύντομη έκθεση του θέματος
- ζ. χρονόμετρο
- η. άτεχνη πίστη
- θ. λόγος που εκφωνείται στα δικαστήρια
- ι. λόγος που εκφωνείται σε εορτές και συγκεντρώσεις

Μονάδες 10

B4.α) **σνήδη, επίδειξω, εὔνους, ἐπεδήμουν, διαβεβλημένοι:** Με το β΄ συνθετικό των παραπάνω τύπων να σχηματίσετε ένα ομόρριζο επίθετο, απλό ή σύνθετο, της νέας ελληνικής γλώσσας. (Μονάδες 5)

B4.β) Με καθέναν από τους ακόλουθους ρηματικούς τύπους του κειμένου να σχηματίσετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό, απλό ή σύνθετο, της νέας ελληνικής γλώσσας, χρησιμοποιώντας την παραγωγική κατάληξη που σας δίνεται: (Μονάδες 5)

ρηματικοί τύποι	κατάληξη	ομόρριζα ουσιαστικά
βουλομένοις	-ή	
είχον	-μα	
καθεστηκόσι	-η	
ήγγεσθαι	-ία	
λέγοντος	-μα	

Μονάδες 10

B5. Ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς ήταν ιστοριογράφος αλλά και ρητοροδιδάσκαλος, ο οποίος ασχολήθηκε μεταξύ άλλων με τη συγγραφή δοκιμίων για πολλούς ρήτορες. Το απόσπασμα που ακολουθεί αναφέρεται στα προοίμια του Λυσία. Αφού το μελετήσετε προσεκτικά, να εντοπίσετε και να σχολιάσετε στο προοίμιο του *Υπέρ Μαντιθέου* λόγου

- α) ένα σημείο διαφοροποίησης από τις συνηθισμένες ρητορικές τεχνικές (μονάδες 5) και
- β) δύο σημεία στα οποία τις ακολουθεί (μονάδες 5).

«Υποστηρίζω ότι ο Λυσίας είναι ο πιο ικανός απ' όλους και ο πιο ευχάριστος, όταν αρχίζει τους λόγους... Παρατηρώ ακόμα ότι ο ρήτορας χρησιμοποιεί όλους τους τρόπους που προτείνουν τα ρητορικά εγχειρίδια για το προοίμιο και που απαιτούν οι περιστάσεις. Άλλες φορές αρχίζει στο πρώτο πρόσωπο με αυτοέπαινο, άλλοτε με κατηγορίες για τον αντίδικο, αντικρούοντας αρχικά τις κατηγορίες εις βάρος του, αν τύχει να έχει κατηγορηθεί πρώτος. Μερικές φορές κερδίζει την εύνοια των δικαστών στο πρόσωπό του και στην υπόθεση, επαινώντας και κολακεύοντάς τους. Άλλοτε υποδεικνύει τη δική του μειονεκτική θέση και την πλεονεκτική θέση του αντιδίκου του και ότι ο αγώνας μεταξύ τους είναι άνισος. Κάποιες φορές παρουσιάζει την υπόθεσή του ως κοινού ενδιαφέροντος, σημαντική για όλους και τέτοια που αξίζει την προσοχή των δικαστών, ή γενικά επινοεί οποιοδήποτε άλλο επιχείρημα που μπορεί να ωφελήσει τον ίδιο και να μειώσει τον αντίδικό του.

Αφού παρουσιάσει όλα αυτά σύντομα και απλά, με φρόνιμα διανοήματα, κατάλληλες ρήσεις και μετριοπαθή επιχειρήματα, στη συνέχεια περνάει βιαστικά στην έκθεση της υπόθεσης, όπου κάνει μια προκαταρκτική αναφορά στα αποδεικτικά επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσει αργότερα, και αφού προετοιμάσει έτσι το ακροατήριό του να ακούσει με προθυμία ό, τι πρόκειται να πει, περνάει στη διήγηση. Αυτή η έκθεση της υπόθεσης είναι συνήθως στον Λυσία

το όριο μεταξύ του προοιμίου και της διήγησης, έχει τύχει όμως μερικές φορές να αρχίσει με αυτή μόνο την έκθεση. Μερικές φορές πάντως ξεκινά δίχως προοίμιο, με τη διήγηση, κάνοντας αυτή αρχή του λόγου του²»

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφώντας, Απομνημονεύματα, 1, 3, 4-8*

Ο Ξενοφών, πιστός μαθητής του Σωκράτη, υπερασπιζόμενος τη μνήμη του δασκάλου του, διηγείται την παροιμιώδη εγκράτεια και λιτότητα με την οποία ο Σωκράτης αντιμετώπιζε τις υλικές ηδονές, πράγμα που του επέτρεπε να ζει, χωρίς να εργάζεται, και να εξασφαλίζει τη σωματική και ψυχική του υγεία.

Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἦττον ἂν ἐπέισθη παρὰ τὰ σημαίνόμενα ποιῆσαι ἢ εἴ τις αὐτὸν ἐπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότης· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγορεῖ, οἷτινες παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν σημαίνόμενα ποιούσιν τι, φυλαττόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν· αὐτὸς δὲ πάντα τὰνθρώπινα ὑπερέωρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν. Διαίτη δὲ τὴν τε ψυχὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα ἦ χρώμενος ἂν τις, εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη, θαρραλέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης. Οὕτω γὰρ εὐτελής ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. Σίτω μὲν γὰρ τοσοῦτῳ ἐχρήτο, ὅσον ἡδέως ἦσθιε, καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτω παρεσκευασμένος ἦει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι· ποτὸν δὲ πᾶν ἠδὺ ἦν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῶη. Εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐμπίμπλασθαι, τοῦτο ῥαδίως πάνυ ἐφυλάττετο. Τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφαλᾶς καὶ ψυχᾶς ταῦτ' ἔφη εἶναι.

Λεξιλόγιο

- **εἰδότα / εἰδότης** < οἶδα: γνωρίζω
- **μωρίαν**: ανοησία
- **ἀδοξία**: κακή φήμη, καταφρόνηση
- **δίαιτα**: (κανονικός) τρόπος ζωής
- **χρώμενος**: υποθετική μετοχή < **χρῶμαι** + δοτική: χρησιμοποιώ, μεταχειρίζομαι.
- **χρῶμαι σίτον**: χρειάζομαι τροφή

² Διονύσιος Αλικαρνασσεύς, «Περὶ τῶν ἀρχαίων ρητόρων», Λυσίας, τομ. 15, Κάκτος, Αθήνα

- **ἀπορῶ:** στερούμαι, έχω ἄλλειψη
- **ὁ εὐτελής:** λιτοδίαιτος, αὐτός που ἔχει λίγα ἐξοδα, ευτελής
- **ἔσθίω:** τρώω
- **ἔρχομαι ἐπὶ τινα:** πηγαίνω για κάτι, καταβάλλω προσπάθεια για κάτι
- **τὸ ὄψον:** προσφάγιο, ορεκτικό
- **ἐργώδης:** σκληρός, επίπονος, κουραστικός
- **ἐπίμπλαμαι:** γεμίζω
- **ὁ κόρος:** χορτασμός
- **ὑπὲρ τὸν κόρον:** υπερβολικά, πάρα πολύ
- **γαστήρ:** κοιλιά

* E.C. Marchant, εκδ. 1900–21. Xenophontis opera omnia. I–V. 2η έκδ. Οξφόρδη: Clarendon Press. Ανατ. 1961–71.

Γ1.α. Να μεταφράσετε το ακόλουθο απόσπασμα στα νέα ελληνικά: **διαίτη δὲ τήν τε ψυχὴν... εἰ μὴ διψῶη.**

Μονάδες 10

Γ1.β. Πριν παρευρεθεί ο Σωκράτης σε ένα δείπνο, πώς προετοιμαζόταν και γιατί; (Μονάδες 5) Ποιες συμβουλές ἔδινε στους ανθρώπους της εποχής του; (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ2.α. «**Διαίτη δὲ τήν τε ψυχὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα ἧ χρώμενος ἂν τις, εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἶη, θαρραλέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης**»: Να εντοπίσετε τέσσερα ουσιαστικά του αποσπάσματος και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση στον ἄλλο αριθμό. (Μονάδες 4)

Γ2.β. «**Οὕτω γὰρ εὐτελής ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἶ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. σίτῳ μὲν γὰρ τοσοῦτῳ ἐχρήτο, ὅσον ἠδέως ἦσθιε, καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτω παρεσκευασμένος ἦει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι**»: Να εντοπίσετε στο παραπάνω απόσπασμα ἓνα επίθετο και ἓνα επίρρημα και να γράψετε τα παραθετικά τους. Το επίθετο να γραφεί στην ίδια πτώση, στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό. (Μονάδες 4)

Γ2.γ. «**Εἰ δὲ ποτε κληθεῖς ἐθελήσειεν ἐπὶ δείπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐπίμπλασθαι, τοῦτο ῥαδίως πάνυ ἐφυλάττετο**»: Να μεταφέρετε τους υπογραμμισμένους τύπους στον ενεστώτα. (Μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(ε)

Γ3.α. «Οὐτω γάρ εὐτελής ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἶ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα»: Να γράψετε τις δευτερεύουσες προτάσεις, να αναγνωρίσετε το είδος τους και να δικαιολογήσετε την εκφορά τους. (Μονάδες 6)

Γ3.β. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους τύπους: (Μονάδες 4)

- i.** εἶ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν
- ii.** οὐτω γὰρ εὐτελής ἦν
- iii.** ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὅσον αὐτῷ εἶναι
- iv.** τοῦτο ῥαδίως πάνυ ἐφυλάττετο

Μονάδες 10

ΧΑΡΣΙΑΚΗ